

Asia: VN/26268/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot pykälästä (luonnos laiksi vesihuoltolain muuttamisesta) ja säännöskohtaisista perusteluista (luku 7)

4 a § Viranomaisten valvontatehtävät

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviksi on määrätty uusia valvontatehtäviä.

Ehdotetun lain 4 a §:n 2 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo toimialallaan erityisesti vesihuollosta huolehtimista, liittämisvelvollisuutta, vesihuoltolaitoksen varautumista sekä hulevesien viemäroinnin järjestämistä ja hoitamista.

Osa näistä ei kuulu nykyisin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimialaan.

Nykyisen vesihuoltolain mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen vastaa vapautushakemusten käsittelystä ja liittämisvelvollisuuden valvonnasta. Esitetty muutos toteutuessaan toisi mukanaan useita uusia tehtäviä kunnan

ympäristönsuojeluviranomaiselle. On kyseenalaista, ovatko esitetyt lisätehtävät

sellaisia, jotka ovat luontevia nimenomaan ympäristönsuojeluviranomaiselle eli onko

kyseessä ympäristön suojeleminen vai ennemminkin yhteiskunnan infran

rakentaminen ja siitä huolehtiminen. Esityksessä ei ole arvioitu myöskään uusien

valvontatehtävien vaatimia resursseja. Ympäristönsuojeluviranomaisen resurssit ovat

riittämättömät jo nykyisissä lakisääteisissä valvontatehtävissä.

4 c § Kunnan määräysvallan varmistaminen vesihuollossa ja 4 d § Kunnan etuustooikeus Lakiehdotukseen on tuotu uudenlaista sääntelyä, kun kunnalle säädettäisiin etuustooikeus vesihuoltolaitoksen myyntitilanteessa. Samalla kunnalle luodaan velvollisuus kiinteän omaisuuden omistamiseen järjestämisvastuullaan olevan tehtävän osalta. Etuusto-oikeus nähdään hyvänä asiana, mutta se voi tuoda kunnille huomattavia lisäkustannuksia, joihin on mahdotonta varautua budjetissa. Huolta aiheuttaa, miten voidaan varautua tilanteisiin, joissa vesihuolto-omaisuuden myyjä pyrkii hyötymään kunnan etuusto-oikeudesta ja tavoitteesta kunnan määräysvallan varmistamiseksi vesihuollossa. Tältä osin sääntelyn perusteita on tarpeen selkeyttää.

6 § Vesihuollon järjestäminen

Lakiin on ehdotettu lisättäväksi kunnalle mahdollisuus ryhtyä muihin toimenpiteisiin talousveden saatavuuden tai jäteveden poisjohtamisen turvaamiseksi toiminta-alueen laajentamisen sijaan. Perusteluissa esitetään, että kunta voisi esimerkiksi huolehtia talousveden kuljettamisesta kiinteistöille tai järjestää jäteveden umpisäiliöt kiinteistöille. Nykyinen laki ei estä tällaista toimintaa, joten lisäys lainsäädäntöön on tarpeeton. Siitä ei saa muodostua velvoitetta kunnalle. Kunnan järjestämät kiinteistökohtaiset tai muutaman kiinteistön vesihuoltoratkaisut voidaan nähdä epätasa-arvoisina suhteessa niihin kiinteistöihin, jotka ovat vesihuoltoon liittyessään joutuneet maksamaan liittymis-, liittöstyö- ja muut maksut tai joilla kiinteistön omistaja tai haltija on järjestänyt kiinteistönsä vesihuollon vesihuoltolain 6 § mukaisesti.

7 § Vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin sisällytettävät alueet ja 3 § Määritelmät

Ehdotetussa laissa kunnille tulisi velvollisuus järjestää aina yhdyskuntajätevesien käsittelystä annetussa neuvoston direktiivissä tarkoitetuille taajamille vesihuollon toiminta-alue jätevesien osalta. Direktiivin 3 artiklan mukaisesti viemärointi tulee rakentaa taajamiin, joiden asukasvastineluku on yli 1 000.

Ehdotetusta laista kumotaan taajaman määritelmä (3 § kohta 8). Perusteluissa esitetty nojautuminen YKR-taajamiin väljentää taajaman määritelmää ja laajentaa vesihuollon järjestämisvelvollisuutta. Tämä ei saa tarkoittaa sitä, että käytännössä YKR-taajamiin muodostuu vesihuollon järjestämisvelvollisuus. Kiinteistöjen välinen etäisyys YKR-taajamissa on usein niin suuri, että vesihuoltolaitoksen ei ole mahdollista järjestää alueille kohtuuhintaista vesihuoltoa. Vantaalla on lukuisia YKR-taajamia toiminta-alueen ulkopuolella ja niiden kaikkien järjestäminen toiminta-alueen piiriin aiheuttaa suuria investointitarpeita eikä ole kaikissa tapauksissa edes asukkaiden edun mukaista.

Vesihuollon laajentaminen kaikkiin YKR-taajamiin ei ole mahdollista ottaen huomioon ehdotetun lain 8 a § kohdat 2 ja 3, joiden mukaan vesihuoltolaitoksen tulee kyetä huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti sekä vesihuollon kustannusten kattamiseksi perittävien maksujen tulee muodostua kohtuullisiksi ja tasapuolisiksi.

8 § Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksyminen

Ehdotetun lain 8 §:ssä kunnan tulee tarkistaa vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ajantasaisuus tarvittaessa, kuitenkin vähintään 10 vuoden välein. Toiminta-alueella olevien kiinteistöjen liittymisvelvollisuuden valvonnan kannalta toiminta-alueen ajantasaisuus on tärkeää päivittää vuosittain. Kun vesijohto- ja jätevesiviemäriverkosto valmistuu uudelle alueelle, toiminta-alue päätös pitäisi tehdä viipymättä, jotta liittymättömiä kiinteistöjä voidaan kehottaa liittymään verkostoon. Osa kiinteistöistä liittyy yleensä heti, kun se on mahdollista, mutta osaa kiinteistöistä joudutaan kehottamaan liittymään. Valvontaviranomaisen kannalta on turhauttavaa, että kiinteistöä ei voida velvoittaa liittymään viipymättä verkoston valmistumisen jälkeen, jos sen jätevesistä aiheutuu ympäristönsuojelulain mukaista haittaa ja/tai jonka

talousvesi ei täytä laatuvaatimuksia.

Ensimmäisessä momentissa kunnalle on lisätty velvoite hyväksyä alueellaan toimiville vesihuoltolaitoksille toiminta-alue tai tehdä päätös, että laitokselle ei ole tarpeen hyväksyä toiminta-aluetta. Lisäksi toiminta-alueen hyväksymisestä määrätään voimassa olevaa lakia vastaavasti ehdotetussa 3 momentissa, jonka mukaan kunnalla on mahdollisuus hyväksyä toiminta-alue, vaikka vesihuoltolaitos ei olisi tällaista esitystä tehnyt. Ehdotettu ensimmäinen momentti pitäisi poistaa, jotta ei turhaan jouduta tekemään päätöksiä toiminta-alueen hyväksymättä jättämisestä.

9 b § Vesihuollon turvaaminen

Ehdotuksessa on asetettu kunnalle uusi velvoite vesihuollon toimivuuden varmistamisesta sellaisilla alueilla, joilla vesihuoltolaitos ei kykene huolehtimaan vesihuollosta. Ehdotettu pykälä on epämääräinen ja se tulisi poistaa, sillä se on päällekkäinen lain 6 § järjestämisvelvollisuuden kanssa.

10 § Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon

Ehdotuksen 10 §:ssä nykyisen lain 10 §:ää tiukennetaan merkittävästi.

Liittymisvelvollisuutta laajennetaan, mutta ehdotuksessa ei ole arvioitu valvonnassa vaadittavien lisäresurssien määrää. Ehdotuksessa on hyvä lisäys, että vesihuoltolaitoksen tulee pyydettäessä toimittaa kunnalle tiedot talousvesi- ja viemäriverkostoon liittyneistä kiinteistöistä.

11 § Liittämisvelvollisuudesta vapauttaminen

Ehdotuksen 11 §:n 1 mom. mukaan hakemuksesta tulisi tarvittaessa pyytää terveydensuojeluviranomaisen lausunto. Kun kuitenkin ehdotuksen 3 mom. todetaan, että kiinteistöllä on oltava käytettävissä terveydensuojelulain vaatimukset täyttävää talousvettä, ja ko. lakia valvoo terveydensuojeluviranomainen, niin jatkossakin paras

asiantuntemus arvioida talousveden laatua on terveydensuojeluviranomaisella.

Ehdotuksen 2 mom. kohdassa 2 todetaan, että vapauttaminen ei yksin tai yhdessä saa merkittävästi vaarantaa vesihuollon taloudellista ja asianmukaista hoitamista vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella. Kohtaa 2 on tiukennettu verrattuna nykyiseen lakiin, ja siinä tulee selventää, kuinka ympäristönsuojeluviranomainen arvioi vapautushakemusten käsittelyssä yhteisvaikutusta.

Ehdotuksen 3 mom. todetaan, että edellytyksenä vesijohtoon liittymisvelvollisuudesta vapauttamiselle on, että kiinteistöllä tulee olla käytettävissä riittävästi terveydensuojelulain laatuvaatimukset ja tavoitteet täyttävää talousvettä.

Terveydensuojeluviranomainen toteaa, että 3 momentissa vapauttamiselle asetettavat kriteerit tulevat olemaan nykyistä lainsäädäntöä tiukemmat, koska aiemmin vain vaadittiin laatuvaatimusten mukaisten kriteerien täyttymisen. Ongelmaksi voi muodostua joidenkin muuttujien (esim. haju/maku) arvioinnin täyttyminen. Onko esim. maamainen haju/maku epätavallinen muutos, jolloin vapautusta liittymisvelvollisuudesta ei voitaisi myöntää. Muita vastaavia muuttujia tulee olemaan väri, pesäkkeiden lukumäärä ja TOC. Usein yksityisten kaivojen osalta terveydensuojeluviranomaiselta puuttuu pitkän ajan seurantatulokset, jolla voitaisiin todeta, onko veden laatuvaatimusten tapahtunut epätavallinen muutos. Aiempi esitys siitä, että laatuvaatimusten tuli täytyä ennen kuin vapautus voitiin myöntää, oli selkeämpi.

Ehdotuksen 11 § on tiukempi kuin nykyinen laki.

Ehdotuksen 11 §:n 5 mom. mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksun vapautushakemuksen käsittelystä. Tämä on hyvä uudistus, sillä hakemusten käsittely on usein työlästä hakemusten ollessa puutteellisia.

15 b § Vesihuollon häiriötilanteista ilmoittaminen

Uuden ehdotuksen mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen ja ympäristöluvan valvojan on ilmoitettava viipymättä elinkeino- ja liikenne- ja ympäristökeskukselle tietoonsa tulleesta merkittävästä häiriötilanteesta. Kunnan terveydensuojeluviranomainen lähettää nykyään talousveden häiriötilanteista aluehallintovirastolle, Valviralle sekä sosiaali- ja terveysministeriön kirjaamoon ilmoituksen ympäristöterveydenhuollon keskitetystä toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmästä (Vati-järjestelmästä). Jotta uuden lakiehdotuksen mukainen toimintatapa toteutuisi, tulee Etelä-Savon ELY-keskuksen yhteystiedot lisätä Vati-järjestelmään olemassa olevien ilmoitusten tiedonsaajien lisäksi.

35 a § Valvontaviranomaisten tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Valvontaviranomaisilla on oikeus viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä saada tehtäviensä suorittamista varten välttämättömiä tietoja muilta viranomaisilta, vesihuoltolaitokselta ja tukkuvesihuoltolaitokselta. Ehdotuksen uudessa 35a§:ssä on hyvä muutos, että kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella ja sen määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus tehtäviensä suorittamista varten: 1) kulkea toisen alueella; 2) päästä paikkaan, jossa harjoitetaan tämän lain soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa; 3) tehdä tarkastuksia ja tutkimuksia. Mitä 2 momentissa säädetään, ei koske pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävää tilaa. Kotirauhan piiriin eivät kuuluisi asunnon piha-alue tai muuhun kuin asumiseen käytettävät tilat.

Huomiot muista hallituksen esityksen kohdista

Ehdotuksen 11 §:n 5 mom. mukaan ja 17 §:n 3 mom. mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksun vapautushakemuksen käsittelystä, mikä on hyvä uudistus. Ehdotukseen tulisi lisätä, että ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksun myös

- tarkastuksista ja muista valvontatoimista, jotka ovat tarpeen laissa tarkoitetun kiellon tai määräyksen antamiseksi ja sen noudattamisen valvomiseksi
- hallinnollisten pakkokeinojen noudattamisen valvomiseksi tehdyistä tarkastuksista.

Muut huomiot

Vesihuoltolain mukaiset vapautushakemukset painottuvat hulevesiviemäri vapautuksiin. Nykyisessä vesihuoltolaissa edellytetään, että kun uudisrakennusta ei haluta liittää vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkoston, kiinteistön omistajan pitää rakennusluvan lisäksi hakea erillinen vapautuspäätös kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta. Menettely ei vastaa hallituksen tavoitetta normienpurkuun vaan aiheuttaa kunnan viranomaisille päällekkäistä työtä ja lisäksi pitkittää asiakkaan lupaprosessia. Vantaalla on ollut toistuvasti tapauksia, että liitettäessä vanhaa asuinrakennusta vesijohto- ja jätevesiviemäriverkoston, vesihuoltolaitos ei käsittele liittymisasiaa, ennen kuin asiakas on saanut vapautuspäätöksen hulevesiviemäriin liittymisestä. Vapautus voidaan myöntää, jos hulevedet voidaan käsitellä muutoin asianmukaisesti eikä siksi hulevesiviemäriin ole tarvetta liittyä. Tämä pitkittää asiakkaan liittymisprosessia. Tarkasteluun pitäisikin ottaa, voitaisiinko kiinteistön hulevesien käsittely vapautushakemuksineen käsitellä rakennusluvan yhteydessä kunnan rakennuslupaviranomaisessa. Rakennusvalvontaviranomaisilla on myös paras asiantuntemus arvioida hulevesien käsittelyn ja johtamisen asianmukaisuutta.

Isotalus Birgit
Vantaan kaupunki/sihteeristö